

Siblingrelaties en probleemgedrag van vroeg-adolescenten

Bachelorthesis Pedagogiek

(code 200600042)

Kirsten Buist

Shardee Meijer (3240177)

Lianne Reijmerink (3111709)

Groep E

Abstract

Recent research has identified conflicts between siblings as a predictor of both externalising and internalising behaviour problems in early adolescence. Warmth between siblings however, has not been researched enough for a proper conclusion. Seeing the importance of preventing both externalising and internalising problem behaviour, further research of the consequences of sibling relationships is of great concern. We propose that sibling relationships should be operationalised into warmth and conflict, and predict a strong link between conflicts in sibling relationships and both internalising and externalising problem behaviour. Warmth between siblings is expected to reduce externalising problem behaviour, while the expectations of warmth and internalising problem behaviour is missing because of the little research that has been done. A survey among 283 female and 290 male early-adolescents confirmed that the influence of conflicts between siblings on both externalising and internalising problem behaviour. After two multiple regression analyses, we can conclude that the more conflicts siblings have among them, the more externalising and internalising behaviour problems arise. No significant results were found in relation to the warmth between siblings and externalising or internalising problem behaviour. Limitations of this research and suggestions for further research are discussed.

Samenvatting

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat conflicten binnen de siblingrelatie de kans op externaliserend en internaliserend probleemgedrag vergroot. Dat warmte binnen de siblingrelatie invloed heeft op externaliserend en internaliserend probleemgedrag is echter niet heel duidelijk uit eerdere onderzoeken naar voren gekomen. Om gedragsproblemen te voorkomen en te verhelpen, is het van belang om verder onderzoek te doen naar de consequenties van siblingrelaties. De kwaliteit van de relatie tussen siblings, beoordeeld op de factoren conflict en warmte, is hierbij belangrijk. In dit onderzoek wordt verwacht dat conflicten binnen de siblingrelatie de kans op zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag vergroot. Er wordt verwacht dat warmte binnen de siblingrelatie de kans op externaliserend probleemgedrag vermindert, maar er zijn geen verwachtingen over de relatie tussen warmte binnen de siblingrelatie en internaliserend probleemgedrag. Om deze

hypothesen te toetsen is gebruik gemaakt van twee vragenlijsten, die ingevuld zijn door 283 vrouwelijke- en 290 mannelijke vroeg-adolescenten. Nadat twee multi-pele regressieanalyses zijn uitgevoerd, blijkt dat conflicten binnen de siblingrelatie een significante invloed hebben op zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag. Er zijn geen significante resultaten gevonden voor de invloed van warmte binnen de siblingrelatie op zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag. Geconcludeerd kan worden dat hoe meer conflicten er binnen de siblingrelatie zijn, hoe meer er externaliserend en internaliserend probleemgedrag wordt vertoond. Tot slot zijn enkele punten uit dit onderzoek ter discussie gesteld en worden er suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

Inleiding

Invloed van de kwaliteit van siblingrelaties op externaliserend probleemgedrag

De relatie tussen siblings (broertjes en zusjes) is belangrijk voor de ontwikkeling van een kind (Brody, 1998). Zo biedt de siblingrelatie op verschillende manieren mogelijkheden voor socialisatie. Tevens leert het kind door de relatie om te gaan met conflicten (Recchia & Howe, 2009) en draagt de relatie bij aan het zelfbewustzijn (Gamble, Yu, & Card, 2010).

De kwaliteit van de siblingrelatie is hierbij wel van belang. Er kan hierbij gekeken worden naar de factoren warmte en conflict binnen de relatie. Hierbij bestaat de factor warmte uit affectie, kameraadschap, intimiteit, en bewondering voor elkaar. Met de factor conflict wordt ruzie en rivaliteit bedoeld. De mate waarin er sprake is van conflict en warmte tussen siblings hangt mede af van de familiesamenstelling en hoe de ouders met conflicten en warmte tussen siblings omgaan (Feinberg, McHale, Crouter, & Cumsille, 2003; Karos, Howe, & Aquan-Assee, 2007). Wanneer er weinig warmte, maar veel conflict tussen de siblings bestaat, kan het beter zijn dat zij niet te veel bij elkaar in de buurt zijn (James, Monn, Palinkas, & Leslie, 2008; Linares, Li, Shrout, Brody, & Pettit, 2007). Zo kunnen conflicten binnen een siblingrelatie het risico toe laten nemen voor externaliserend probleemgedrag (Bank, Burraston, & Snyder, 2004; Criss & Shaw, 2005; Linares, Li, Shrout, Brody, & Pettit, 2007; Natsuaki, Ge, & Reiss, 2009). Conflicten binnen de siblingrelatie zorgen dan voor moeilijkheden in de omgang met mensen buitenhuis (Bank, Burraston, & Snyder, 2004). Op die manier komen de kinderen in contact met deviante leeftijdsgenoten en vertonen zij hierdoor meer externaliserend probleemgedrag (Criss & Shaw, 2005).

Onder externaliserend probleemgedrag wordt naar buiten, op anderen gerichte gedragsproblemen verstaan, zoals agressie en delinquentie.

Waar conflicten risicofactoren zijn voor externaliserend probleemgedrag, kan warmte binnen de siblingrelatie daarentegen een beschermende factor zijn voor externaliserend probleemgedrag (Karos, Howe, & Aquan-Assee, 2007). Weliswaar hangt dit af van het beeld dat de jongere sibling heeft van zijn of haar oudere sibling (Widmer & Weiss, 2000). Wanneer jongere siblings een hoge mate van warmte ervaren in hun siblingrelatie en hun oudere sibling als succesvol zien, vertonen zij minder delinquent gedrag. Tevens blijkt dat wanneer er sprake is van warmte binnen de siblingrelatie, maar de oudere sibling delinquent gedrag vertoont, dit juist het risico vergroot dat de jongere sibling ook delinquent gedrag gaat vertonen tijdens de adolescentie (Compton, Snyder, Schrepferman, Bank, & Shortt, 2003; Craine, Tanaka, Nishina, & Conger, 2009; Fagan & Najman, 2003; Slomkowski, Rende, Conger, Simons, & Conger, 2001). Echter gaat dit met name op voor klinische of hoogrisico groepen.

Om deze tegenstrijdigheden binnen de bevindingen te onderzoeken, luidt de deelvraag als volgt: *Is er invloed van conflict en warmte binnen siblingrelaties op externaliserend probleemgedrag van vroeg-adolescenten?* Verwacht wordt dat conflict binnen de siblingrelatie de kans op externaliserend probleemgedrag vergroot, en dat warmte binnen een siblingrelatie de kans op externaliserend probleemgedrag vermindert.

Invloed van de kwaliteit van siblingrelaties op internaliserend probleemgedrag

De relatie tussen probleemgedrag en siblingrelaties is een veelbesproken onderwerp onder wetenschappers (Brody, 1998; Linares, Li, Shrout, Brody, & Pettit, 2007; Tarren-Sweeney & Hazell, 2005; Yu & Gamble, 2008). Hardy (2001) noemt siblingrelaties de meest vaste, interpersoonlijke relaties die gedurende het hele leven emotionele steun bieden. Tegelijkertijd kunnen siblingrelaties volgens hem ook de meest schadelijke relaties zijn. Conger (1996) verwijst naar Cicirelli (1995) die van mening is dat siblingrelaties een invloed hebben op het gehele leven van een persoon. Milevski (2005) noemt sociale steun door siblings een compenserende factor in de psychische aanpassing in het omgaan met volwassenheid, en Fagan en collega's (2003) geven aan dat positieve sibling interacties kunnen bijdragen aan het sociale gedrag van kinderen. Kinderen met een goede relatie met hun siblings weten beter om

te gaan met conflicten en kunnen beter samenwerken (Fagan & Najman, 2003; Milevski, 2005).

Hoewel de meeste wetenschappers zich richten op externaliserend probleemgedrag zoals delinquentie (Craine, Tanaka, Nishina, & Conger, 2009; Karos, Howe, & Aquan-Assee, 2007), zijn er ook onderzoeken gericht op internaliserend probleemgedrag en siblingrelaties. Onder internaliserend probleemgedrag wordt naar binnen, op de eigen psyche gerichte gedragsproblemen verstaan. Ook uit deze onderzoeken komen de kernconcepten conflicten en warmte naar voren. Volgens Bank, Burraston, & Snyder (2004) zijn extensieve conflicten tussen siblings een voorspeller voor psychische aanpassingsproblemen in de adolescentie bij jongens. Ook Compton, Snyder, Schrepfermann, Bank en Shortt (2003), en Garcia (2000) schrijven over een bijdrage van conflicten tussen siblings aan depressief gedrag in de adolescentie. Een hoge mate van conflict zou een toename betekenen van depressieve gevoelens bij jongeren in de adolescentie. Over warmte binnen siblingrelaties en de gevolgen daarvan op probleemgedrag bij vroeg-adolescenten is minder geschreven. Finkenauer, Engels en Branje (2004) benoemen het belang van openheid binnen een relatie en menen dat deze openheid belangrijker is voor horizontale relaties dan in verticale relaties binnen families. Dit zou betekenen dat openheid geen opvallende gevolgen heeft binnen siblingrelaties. Bukowski, Howe en Aquan-Assee (2001) erkennen het belang van warmte binnen siblingrelaties, maar noemen daarbij geen gevolgen van warmte binnen siblingrelaties op probleemgedrag.

Veel van deze onderzoeken zijn gericht op adolescenten, of kinderen van 6 jaar en jonger. Onderzoek naar internaliserend probleemgedrag van vroeg-adolescenten in verband met siblingrelaties is nog weinig uitgevoerd, terwijl dit een belangrijke fase is in het ontwikkelingsproces van een kind (Vander Valk, Spruijt, de Goede, Maas, & Meeus, 2005; Reitz, Deković, & Meijer, 2005). Daarnaast zijn een aantal onderzoeken slechts gericht op één van de seksen. Gezien de vele open vragen met betrekking tot siblingrelaties en internaliserend probleemgedrag in de vroege-adolescentie is besloten de volgende deelvraag te formuleren: *Is er een invloed van conflict en warmte binnen siblingrelaties op internaliserend probleemgedrag van vroeg-adolescenten?* Aan de hand van de gevonden literatuur wordt verwacht dat er een duidelijke negatieve invloed gevonden wordt van conflicten op internaliserend probleemgedrag, zoals depressieve gevoelens. Verwachtingen met betrekking tot de

invloed van warmte binnen een siblingrelatie ontbreken, omdat daar te weinig onderzoek naar is gedaan om een hypothese over samen te stellen.

Methoden

Steekproef en procedure

Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van twee vragenlijsten, die ingevuld zijn door vroeg-adolescenten. Om vroeg-adolescenten te bereiken, is contact opgenomen met basisscholen en middelbare scholen. Vanaf het moment dat 11 basisscholen en 8 middelbare scholen toestemming hebben gegeven om mee te werken aan dit onderzoek, is er op een passieve manier toestemming gevraagd aan de ouders. 22 kinderen hebben hierdoor niet mee gedaan aan het onderzoek. Er is gebruik gemaakt van een gemakssteekproef, omdat scholen zijn gekozen die voor de onderzoekers goed te bereiken zijn. De scholen liggen echter verspreid over heel Nederland en dit komt de betrouwbaarheid van de resultaten ten goede. De scholen zijn twee keer bezocht met een interval variërend van een paar uur tot zeven dagen.

In totaal hebben 568 kinderen zowel de eerste vragenlijst als de tweede vragenlijst ingevuld. Alleen relevante vragenlijsten van kinderen met siblings worden gebruikt. Alle kinderen bestaan uit 283 meisjes en 290 jongens, in de leeftijd van tien tot veertien jaar ($M=12.02$, $SD=.77$). Van deze kinderen hebben 42 kinderen geen broer of zus, 387 kinderen tenminste één broer en 362 kinderen tenminste één zus. Van de kinderen die mee hebben gedaan aan het onderzoek zitten er 335 kinderen in groep 8 van de basisschool, en 239 kinderen in de eerste klas van een middelbare school. Hiervan geven 48 middelbare scholieren aan het VMBO-onderwijs te volgen, geven 68 middelbare scholieren aan het Havo-onderwijs te volgen en geven 121 middelbare scholieren aan het VWO-onderwijs te volgen. De kinderen hebben tijdens een regulier lesuur de vragenlijsten ingevuld onder toezicht van de onderzoekers.

Metingen

Om de kwaliteit van de relatie met broer/zus te meten is gebruik gemaakt van de Sibling Relationship Questionnaire-Short version (SRQ-S) van Buhrmester en Furman (1990). Deze vragenlijst bestaat uit twee schalen, namelijk warmte en conflict. De schaal warmte bestaat uit de subschalen affectie, kameraadschap, intimiteit, en bewondering voor elkaar. Deze subschalen beslaan in totaal 15 items. De items kunnen met behulp van vijf antwoordmogelijkheden (van 1: nauwelijks tot 5:

extreem veel) beantwoord worden (VB, “Hoe positief denk jij over deze broer/zus?”). De betrouwbaarheid (Cronbach’s alpha) van de schaal warmte is in dit onderzoek .86 en dit kan als betrouwbaar worden beoordeeld.

De schaal conflict bestaat uit de subschalen ruzie en rivaliteit. De schaal conflict bevat zes items. Ook deze items kunnen met behulp van vijf antwoordmogelijkheden (van 1: nauwelijks tot 5: extreem veel) beantwoord worden (VB, “Hoe vaak maken jij en deze broer/zus ruzie met elkaar?”). De betrouwbaarheid van de schaal conflict is in dit onderzoek .90 en dit kan als betrouwbaar worden beoordeeld.

Probleemgedrag is gemeten door middel van de Youth Self Report (YSR) van Achenbach (1991) en Verhulst, Ende en Koot (1996). Deze vragenlijst bestaat uit vijf subschalen, namelijk delinquent gedrag, agressief gedrag, teruggetrokken gedrag, lichamelijke klachten en angstig/depressief gedrag. De schaal externaliserend probleemgedrag bestaat uit de subschalen delinquent gedrag en agressief gedrag, en dit komt uit op 30 items. Adolescenten geven hierbij aan of in de afgelopen twaalf maanden dit helemaal niet, een beetje of soms, of duidelijk of vaak van toepassing is (VB, “Ik sticht brandjes.”). De betrouwbaarheid van de schaal externaliserend probleemgedrag is in dit onderzoek .81 en dit kan als betrouwbaar worden beoordeeld.

De schaal internaliserend probleemgedrag bestaat uit de subschalen teruggetrokken gedrag, lichamelijke klachten en angstig/depressief gedrag. Dit houdt in dat de schaal internaliserend probleemgedrag ook bestaat uit 30 items. Adolescenten geven ook hierbij aan of in de afgelopen twaalf maanden dit helemaal niet, een beetje of soms, of duidelijk of vaak van toepassing is (VB, “Ik heb niet veel energie.”). De betrouwbaarheid van de schaal externaliserend probleemgedrag is in dit onderzoek .89 en dit kan als betrouwbaar worden beoordeeld.

Resultaten

Om te onderzoeken of er een invloed is van de kwaliteit van siblingrelaties op externaliserend probleemgedrag van vroeg-adolescenten en of er een invloed is van de kwaliteit van siblingrelaties op internaliserend probleemgedrag van vroeg-adolescenten, is gebruik gemaakt van twee multipiele regressieanalyses. Tabel 1 geeft de beschrijvende statistiek weer.

Tabel 1. *Beschrijvende statistiek van externaliserend en internaliserend probleemgedrag en de factoren warmte en conflict binnen de siblingrelatie.*

	N	minimum	maximum	M	SD
Externaliserend	559	30.00	72.00 ¹	38.05	5.41
Internaliserend	523	30.00	83.00 ¹	39.33	7.81
Warmte	482	15.00	75.00	49.45	9.96
Conflict	523	6.00	30.00	16.45	5.53

Noot¹: Theoretisch maximum: 90.00

De resultaten van de multiële regressieanalyse van warmte en conflict op externaliserend probleemgedrag staan weergegeven in Tabel 2. Uit deze regressieanalyse blijkt dat 14,2% van het externaliserend probleemgedrag bij de 463 onderzochte vroeg-adolescenten kan worden verklaard door warmte en conflict binnen een siblingrelatie. Hierbij blijkt dat de schaal warmte geen significante invloed heeft op externaliserend probleemgedrag. De schaal conflict heeft daarentegen wel een significante invloed op externaliserend probleemgedrag. ($\beta = .34, p < .01$). Dit betekent dat hoe meer conflicten er binnen de siblingrelatie zijn, hoe meer er externaliserend probleemgedrag wordt vertoond.

Tabel 2. *Regressie van warmte en conflict op externaliserend probleemgedrag (N=463).*

	B	SE	β	R^2
Warmte	-.04	.03	-.08	.14**
Conflict	.34	.05	.34**	

** $p < .01$

De resultaten van de multiële regressieanalyse van warmte en conflict op internaliserend probleemgedrag staan in Tabel 3 weergegeven. Uit deze regressieanalyse blijkt dat 3,4% van het internaliserend probleemgedrag bij de onderzochte 463 vroeg-adolescenten kan worden verklaard door warmte en conflict binnen de siblingrelatie. Ook hierbij blijkt dat de schaal warmte geen significante

invloed heeft op internaliserend probleemgedrag. De schaal conflict heeft daarentegen wel een significante invloed op internaliserend probleemgedrag. ($\beta = .15, p < .01$). Dit betekent dat hoe meer conflicten er binnen de siblingrelatie zijn, hoe meer er internaliserend probleemgedrag wordt vertoond.

Tabel 3. *Regressie van warmte en conflict op internaliserend probleemgedrag (N=435).*

	B	SE	β	R^2
Warmte	-.05	.04	-.07	.03*
Conflict	.22	.08	.15*	

$p < .05$

Discussie

De eerste deelvraag die is onderzocht luidt als volgt: *Is er invloed van conflict en warmte binnen siblingrelaties op externaliserend probleemgedrag van vroeg-adolescenten?* In dit onderzoek werd verwacht dat conflicten binnen de siblingrelatie de kans op externaliserend probleemgedrag vergroot, terwijl warmte binnen de siblingrelatie de kans op externaliserend probleemgedrag vermindert. Uit onze resultaten blijkt dat conflicten binnen de siblingrelatie een significante invloed hebben op externaliserend probleemgedrag. Dit betekent dat hoe meer conflicten er binnen de siblingrelatie zijn, hoe meer er externaliserend probleemgedrag wordt vertoond. Dit is in overeenstemming met resultaten uit eerdere onderzoeken. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat conflicten binnen een siblingrelatie het risico toe laten nemen voor externaliserend probleemgedrag (Bank, Burraston, & Snyder, 2004; Criss & Shaw, 2005; Linares, Li, Shrout, Brody, & Pettit, 2007; Natsuaki, Ge, & Reiss, 2009). Bank, Burraston en Snyder (2004) geven hiervoor als verklaring dat conflicten binnen de siblingrelatie voor moeilijkheden in de omgang met mensen buitenhuis zorgen en dat de adolescenten op die manier in contact komen met deviante leeftijdsgenoten. Volgens Criss en Shaw (2005) zouden de adolescenten door het contact met deviante leeftijdsgenoten meer externaliserend probleemgedrag vertonen. Mogelijk is dit bij de participanten uit dit onderzoek ook het geval. Om hier uitspraken over te kunnen doen, zou ook gekeken moeten worden naar de contacten van het kind buitenshuis, zoals het contact met leeftijdsgenoten.

Uit onze resultaten blijkt echter dat warmte binnen de siblingrelatie geen significante invloed heeft op externaliserend probleemgedrag. Uit de literatuur blijkt dat warmte indirect invloed heeft op externaliserend probleemgedrag. Widmer en Weiss (2000) geven hierbij aan dat het beeld dat de jongere sibling heeft van de oudere sibling meespeelt, en ook wordt door verschillende onderzoeken aangetoond dat het vertonen van delinquent gedrag door de oudere sibling hierbij een rol speelt (Compton, Snyder, Schrepferman, Bank, & Shortt, 2003; Craine, Tanaka, Nishina, & Conger, 2009; Fagan & Najman, 2003; Slomkowski, Rende, Conger, Simons, & Conger, 2001). Hoewel dit met name op lijkt te gaan voor klinische of hoogrisico groepen, is dit nu niet onderzocht. In volgend onderzoek zal aandacht besteed moeten worden aan de andere sibling, zoals wat hij of zij voor gedrag vertoont en hoe hij of zij bekend staat. Dit is te achterhalen door ook de andere sibling vragenlijsten in te laten vullen en eventueel een gesprek met de ouders te hebben over het gedrag van hun kinderen.

De tweede deelvraag die is onderzocht luidt: *Is er invloed van conflicten en warmte binnen siblingrelaties op internaliserend probleemgedrag van vroegadolescenten?* Aan de hand van de gevonden literatuur werd verwacht dat er een duidelijke negatieve invloed zou worden gevonden van conflicten op internaliserend probleem gedrag, zoals depressieve gevoelens. Uit dit onderzoek blijkt dat een hoge mate van conflict binnen een siblingrelatie een significante invloed heeft op internaliserend probleemgedrag. Dit betekent dat hoe meer conflicten er binnen de siblingrelatie zijn, hoe meer er internaliserend probleemgedrag wordt vertoond. Deze resultaten komen overeen met de bestaande literatuur met betrekking tot dit vraagstuk. Volgens Bank en collega's (2004) zijn extensieve conflicten tussen siblings een voorspeller voor psychische aanpassingsproblemen in de adolescentie bij jongens. Compton en collega's (2003), en Garcia (2000) concludeerden dat een hoge mate van conflict een toename betekenen van depressieve gevoelens bij jongeren in de adolescentie. Compton en collega's (2003) geven als mogelijke verklaring voor deze resultaten dat teruggetrokkenheid en opstandigheid alternatief gedrag is dat kan worden gebruikt om te kunnen omgaan met een omgeving die geen support biedt en niet sociaal is. Om hier verder uitspraken over te kunnen doen zou de omgeving van het kind zowel binnenshuis als buitenshuis moeten worden onderzocht, zoals de situatie op school en het contact met leeftijdsgenoten.

De verwachtingen met betrekking tot de invloed van warmte binnen een siblingrelatie ontbraken, omdat de tot nu toe gehouden onderzoeken daar geen duidelijke resultaten bij hebben gevonden. Uit dit onderzoek blijkt dat warmte binnen een siblingrelatie geen significante invloed heeft op internaliserend probleemgedrag. Dit komt overeen met de gevonden onderzoeken. In het onderzoek van Finkenauer et al.(2004) wordt het belang van openheid binnen familierelaties vooral toegeschreven aan de vader-moeder relatie, terwijl openheid binnen siblingrelaties geen significante resultaten gaf. Een verklaring zou dan ook kunnen zijn dat warmte binnen relaties pas een significante rol gaat spelen op oudere leeftijd. Dit zou ook bij de participanten binnen dit onderzoek zo kunnen zijn. Dit zal verder onderzocht moeten worden in een longitudinaal onderzoek naar het belang van warmte binnen relaties en de leeftijd waarop dit een rol gaat spelen.

Ons onderzoek kent een aantal beperkingen. Zo is er gebruik gemaakt van een gemakssteekproef, omdat scholen zijn gekozen die voor de onderzoekers goed te bereiken zijn. Dit heeft als resultaat dat er veel meer participanten zijn die het reguliere VWO-onderwijs volgen, en dit heeft nadelige gevolgen voor de generaliseerbaarheid van de resultaten. Ook zouden de resultaten niet geheel betrouwbaar kunnen zijn, omdat dit onderzoek slechts gebruik heeft gemaakt van zelfrapportage. Hierdoor wordt de mogelijkheid tot het geven van sociaal gewenste antwoorden gecreëerd, en wordt de siblingrelatie van het kind slechts vanuit één bron beschreven. Door in een volgend onderzoek niet alleen het kind een vragenlijst te laten invullen, maar ook gebruik te maken van informatie de sibling, en bijvoorbeeld een observatie, zou de betrouwbaarheid van dit onderzoek groter kunnen worden. Voor de methode van zelfrapportage is echter bewust gekozen, omdat onderzoek uitwijst dat dit een effectieve en betrouwbare manier is van informatie verwerven (Jolliffe, Farrington, Hawkins, Catalano, Hill, & Kosterman, 2003). Dit onderzoek richt zich vooral op activiteiten en gevoelens van vroeg-adolescenten zelf, en zelfrapportage is een goede manier om daar achter te komen (Verhulst & Ende, 1992).

Veel van voorgaande onderzoeken zijn gericht op adolescenten, of kinderen van 6 jaar en jonger en zijn slechts gericht op één van de seksen. Aangezien wij willen weten wat de resultaten zijn bij vroeg-adolescenten bij beide seksen, is ons onderzoek van toegevoegde waarde. Op deze manier kunnen wij uitspraken doen over de invloed van de kwaliteit van siblingrelaties op het vertonen van probleemgedrag die gelden voor vroeg-adolescenten van beide seksen.

Om probleemgedrag te voorkomen en te verhelpen, is het van belang om te kijken naar de oorzaken van het probleemgedrag. De relatie tussen siblings lijkt probleemgedrag deels te verklaren, waardoor het belangrijk is om ook hier aandacht aan te schenken. Er zou gekeken kunnen worden naar de thuissituatie, en hoe bijvoorbeeld de ouders eraan kunnen bijdragen de siblingrelatie goed te houden of te krijgen. Hierbij zou met name gekeken moeten worden naar conflicten binnen de siblingrelatie, want de uitkomsten van dit onderzoek vullen eerdere onderzoeken aan dat conflicten binnen de siblingrelatie invloed hebben op externaliserend en internaliserend probleemgedrag.

Literatuurlijst

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Bank, L., Burraston, B., & Snyder, J. (2004). Sibling conflict and ineffective parenting as predictors of adolescent boys' antisocial behavior and peer difficulties: additive and interactional effects. *Journal of Research on Adolescence, 14*, 99-115.
- Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual Review of Psychology, 49*, 1-24.
- Buhrmester, D., & Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development, 61*, 1387-1398.
- Bukowski, W. M., Howe, N., & Aquan-Assee, J. (2001). Predicting sibling relations over time: synchrony between maternal management styles and sibling relationship quality. *Merrill-Palmer Quarterly, 47*, 121-141.
- Compton, K., Snyder, J., Schrepfermann, L., Bank, L., & Shortt, J.W. (2003). The contribution of parents and siblings to antisocial and depressive behavior in adolescents: A double jeopardy coercion model. *Development and Psychopathology, 15*, 163-182.
- Conger, K. J. (1996) Review: Sibling relations across the life span. *Journal of Marriage and Family, 58*, 804.
- Craine, J. L., Tanaka, T. A., Nishina, A., & Conger, K. J. (2009). Understanding adolescent delinquency: the role of older siblings' delinquency and popularity with peers. *Merrill Palmer Quarterly-Journal of Developmental Psychology, 55*, 436-453.
- Criss, M. A., & Shaw, D. S. (2005). Sibling relationships as contexts for delinquency training in low-income families. *Journal of Family Psychology, 19*, 592-600.
- Epkins, C., & Dedmon, A. M. M. (1999). An initial look at sibling reports on children's behavior: Comparisons with children's self-reports and relations with siblings' self-reports and sibling relationships. *Journal of Abnormal Child Psychology, 27*, 371-381.
- Fagan, A. A., & Najman, J. M. (2003). Association between early childhood aggression and internalizing behavior for sibling pairs. *Journal of American Academic of Children and Adolescence Psychiatry, 4*, 1093-1100.
- Feinberg, M. E., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Cumsille, P. (2003). Sibling

- differentiation: Sibling and parent relationship trajectories in adolescence. *Child Development, 74*, 1261-1274.
- Finkenauer, C., Engels, R. C. M. E., & Branje, S. J. T. (2004). Disclosure and relationship satisfaction in families. *Journal of Marriage and Family, 66*, 195-209.
- Fox, T. L., Barrett, P. M., & Shortt, A. L. (2002). Sibling relationships of anxious children: A preliminary investigation. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 31* (3), 375-383.
- Gamble, W. C., Yu, J. J., & Card, N. A. (2010). Self-representations in early adolescence: Variations in sibling similarity by sex composition and sibling relationship qualities. *Social Development, 19*, 148-169.
- Garcia, M. M., Shaw, D. S., Winslow E. B., & Yaggi, K. E. (2000). Destructive sibling conflict and the development of conduct problems in young boys. *Developmental Psychology, 36*, 44-53.
- Garnier, H. E., & Stein, J. A. (2002). An 18-year model of family and peer effects on adolescent drug use and delinquency. *Journal of Youth and Adolescence, 31*, 45-56.
- Hardy, M. S. (2001). Physical aggression and sexual behavior among siblings: A retrospective study. *Journal of Family Violence, 16*, 255-268.
- James, S., Monn, A. R., Palinkas, L. A., & Leslie, L. K. (2008). Maintaining sibling relationships for children in foster and adoptive placements. *Children and Youth Services Review, 30*, 90-106.
- Jolliffe, D., Farrington, D. P., Hawkins, J. D., Catalano, R. F., Hill, K. G., & Kosterman, R. (2003). Predictive, concurrent, prospective and retrospective validity of self-reported delinquency. *Criminal Behaviour and Mental Health, 13*, 179-197.
- Karos, L. K., Howe, N., & Aquan-Assee, J. (2007). Reciprocal and complementary sibling interactions, relationship quality and socio-emotional problem solving. *Infant and Child Development, 16*, 577-596.
- Linares, L. O., Li, M., Shrout, P. E., Brody, G. H., & Pettit, G. S. (2007). Placement shift, sibling relationship quality, and child outcomes in foster care: A controlled study. *Journal of Family, 21*, 736-743.

- Milevski, A.(2005). Compensatory patterns of sibling support in emerging adulthood: Variations in loneliness, self-esteem, depression and life satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 743–755.
- Natsuaki, M. N., Ge, X. J., & Reiss, D. (2009). Aggressive behavior between siblings and the development of externalizing problems: Evidence from a genetically sensitive study. *Developmental Psychology*, 45, 1009-1018.
- Recchia, H. E., & Howe, N. (2009). Associations between social understanding, sibling relationship quality, and siblings' conflict strategies and outcomes. *Child Development*, 80, 1564-1578.
- Reitz, E., Deković, M., & Meijer, A. M. (2005). The structure and stability of externalizing and internalizing problem behavior during early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 34, 577-588.
- Slomkowski, C., Rende, R., Conger, K. J., Simons, R. L., & Conger, R. D. (2001). Sisters, brothers, and delinquency: Evaluating social influence during early and middle adolescence. *Child Development*, 72, 271-283.
- Tarren-Sweeney, M., & Hazel, P. (2005). The mental health and socialization of siblings in care. *Children and Youth Services Review*, 27, 821–843.
- Van der Valk, I., Spruijt, E., Goede, M. de, Maas, C., & Meeus, W. (2005). Family structure and problem behavior of adolescents and young adults: A growth curve study. *Journal of Youth and Adolescence*, 34, 533-546.
- Verhulst, F. C. & Van der Ende, J. (1992). Agreement between parents' and adolescents' self-reports of problem behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33 (6), 1011-1023.
- Widmer, E. D., & Weiss, C. C. (2000). Do older siblings make a difference? The effects of older sibling support and older sibling adjustment on the adjustment of socially disadvantaged adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 10, 1-27.
- Yu, J. J., & Gamble, W. C. (2008). Pathways of influence: Marital relationships and their association with parenting styles and sibling relationship quality. *Journal of Child and Family Studies*, 17, 757–778.